

## Đảm bảo quyền bầu cử của người dân ở Châu Phi hiện nay

TS. PHẠM THỊ HOA

Học viện Báo chí và Tuyên truyền; Email: phamhoahd@gmail.com

Nhận ngày 8 tháng 9 năm 2024; chấp nhận đăng tháng 11 năm 2024.

**Tóm tắt:** Tại Châu Phi, quyền bầu cử không chỉ đảm bảo quyền lựa chọn đại diện mà còn là môi trường cho các giá trị dân chủ và thúc đẩy tính tích cực chính trị của người dân trong việc hình thành các thể chế dân chủ. Từ khi Chiến tranh Lạnh kết thúc, nền dân chủ ở Châu Phi mới chính thức được thiết lập với hàm nghĩa bao gồm quyền bầu cử vào các vị trí trong các cơ quan hành pháp thông qua các cuộc bầu cử đa đảng. Tuy nhiên, có một vấn đề đặt ra là nguy cơ gian lận trong các cuộc bầu cử hoặc hạn chế quyền được tự do lựa chọn của cử tri. Do đó, luôn có khoảng cách từ các quy định pháp lý đến thực tiễn thực hiện quyền bầu cử của người dân ở Châu Phi từ sau chiến tranh thế giới thứ hai đến nay. Bài viết này tập trung làm rõ tiến trình đảm bảo quyền bầu cử của người dân ở Châu Phi trên cơ sở làm rõ những quy định về mặt pháp lý và việc thực hiện các quy định này trong thực tiễn.

**Từ khóa:** quyền bầu cử; người dân ở Châu Phi.

**Abstract:** In Africa, the right to vote not only ensures the ability to choose representatives but also serves as a foundation for democratic values and fosters political engagement among citizens in shaping democratic institutions. Since the end of the Cold War, democracy in Africa has been formally established, encompassing the right to vote for positions within executive bodies through multiparty elections. However, challenges such as election fraud and restrictions on voters' freedom of choice persist. Consequently, there remains a significant gap between legal provisions and the practical implementation of voting rights for citizens in Africa since the end of World War II. This article focuses on the process of ensuring voting rights for African citizens by examining the legal framework and its application in practice.

**Keywords:** voting rights; citizens in Africa.

Bầu cử là một yếu tố quan trọng trong nền dân chủ tự do. Chúng là một phương tiện khả thi để đảm bảo tính khả thi và hợp pháp cho quá trình chuyển giao quyền lực chính trị. Một trong những nguyên nhân của các chế độ độc tài chính trị và sự cai trị cá nhân hóa ở Châu Phi có nguồn gốc từ sự thất bại hoặc thiếu vắng các cuộc bầu cử hợp pháp. Quyền bầu cử không chỉ là một hành động thể hiện quyền cá nhân mà nó còn phản ánh cơ hội tham gia vào việc quyết định tương lai của quốc gia.

### 1. Những quy định pháp lý về quyền bầu cử ở Châu Phi

Trái ngược với suy nghĩ của nhiều người, hiến pháp không phải là mới đối với Châu Phi. Ở cấp khu vực, Đạo luật Hiến pháp của Liên minh Châu Phi

hợp nhất và thay thế Hiến chương của Tổ chức Thống nhất Châu Phi và Hiệp ước Abuja được xem như hiến pháp khu vực Châu Phi. Mặc dù được thể hiện dưới hình thức pháp lý và có thẩm quyền pháp lý, hiến pháp là sản phẩm của sự tham gia chính trị. Hiến pháp của khu vực Châu Phi đặc biệt nhấn mạnh nguyên tắc dân chủ. Nhiều quốc gia ở Châu Phi đã thực hiện các nguyên tắc cơ bản của dân chủ, chẳng hạn như quyền tự do ngôn luận, tự do tụ tập và tự do báo chí. Điều này giúp tạo ra môi trường tự do và minh bạch cho quá trình bầu cử.

Bằng việc thông qua Ủy ban Dân chủ và Chính trị, Sáng kiến quản trị, các nhà lãnh đạo Châu Phi đã cam kết thúc đẩy và bảo vệ nền dân chủ và quyền con người ở các quốc gia và khu vực tương ứng của

họ, bằng cách phát triển các tiêu chuẩn rõ ràng về trách nhiệm giải trình và quản trị có sự tham gia ở cấp quốc gia và tiểu vùng. Qua đó, cũng tái khẳng định tầm quan trọng của Tuyên ngôn Quốc tế Nhân quyền được thông qua vào tháng 12 năm 1948, cũng như Công ước Quốc tế về các Quyền Dân sự và Chính trị được thông qua vào tháng 12 năm 1966, công nhận ý chí của nhân dân được thể hiện thông qua các cuộc bầu cử tự do và công bằng làm cơ sở của chính quyền. Ủy ban Dân chủ và Chính trị, Sáng kiến quản trị cũng tái khẳng định tầm quan trọng của Hiến chương Châu Phi về quyền con người và quyền của các dân tộc được thông qua tại Nairobi, Kenya, vào tháng 6 năm 1981, công nhận quyền của mọi công dân được tự do tham gia vào chính phủ của quốc gia mình dù trực tiếp hay thông qua các đại diện được bầu cử dân chủ. Các quốc gia thành viên Châu Phi cam kết tiếp tục dân chủ hóa xã hội Châu Phi và củng cố các thể chế dân chủ; nhấn mạnh sự cần thiết phải lôi kéo người dân Châu Phi tham gia vào các lĩnh vực quản lý kinh tế và chính trị; nhấn mạnh tính cấp thiết của việc đảm bảo quản trị tốt thông qua sự tham gia của người dân dựa trên sự tôn trọng nhân quyền và nhân phẩm, các cuộc bầu cử tự do và công bằng, cũng như sự tôn trọng của nguyên tắc tự do báo chí, ngôn luận, lập hội và lương tâm. Mỗi quốc gia thành viên có quyền tối cao trong việc lựa chọn hệ thống chính trị của mình phù hợp với nguyện vọng của người dân và phù hợp với Đạo luật Hiến pháp của Liên minh Châu Phi với mức độ chấp nhận rộng rãi các nguyên tắc dân chủ; khẳng định vai trò ngày càng tăng của Tổ chức Châu Phi thống nhất (OAU) trong việc quan sát/giám sát các cuộc bầu cử và nhu cầu tăng cường nỗ lực của Tổ chức trong việc thúc đẩy nền dân chủ ở Châu Phi, tán thành các nguyên tắc quản lý bầu cử dân chủ ở Châu Phi.

Khung pháp lý liên quan đến quyền bầu cử tại Châu Phi thường được thể hiện trong các hiến pháp và luật bầu cử. Những quy định này không chỉ định rõ quyền và trách nhiệm của người dân mà còn xác định các nguyên tắc cơ bản để đảm bảo tính công bằng, minh bạch và độc lập trong quá trình bầu cử.

*Nguyên tắc thứ nhất là quyền bỏ phiếu và lựa chọn đại diện.* Các quy định về quy trình bỏ phiếu đảm bảo rằng người dân có cơ hội tham gia vào quá

trình bầu cử một cách dễ dàng và hiệu quả. Điều này bao gồm việc xác định thời gian và địa điểm bỏ phiếu, cách thức kiểm tra danh sách cử tri và việc cung cấp thông tin đầy đủ và minh bạch. Khung pháp lý cũng xác định quyền của người dân trong việc lựa chọn đại diện. Các quy định này quy định về quá trình ứng cử, tiêu chí để đủ điều kiện ứng cử và cách thức bỏ phiếu cho ứng cử viên.

*Nguyên tắc thứ hai là về tính minh bạch và công bằng.* Quyền bầu cử được đảm bảo thông qua việc xác định các nguyên tắc để đảm bảo tính minh bạch và công bằng trong quá trình bầu cử. Điều này bao gồm việc kiểm soát tài chính, giám sát quá trình bầu cử và cách thức giải quyết khiếu nại.

*Nguyên tắc thứ ba là về độc lập và không phân biệt.* Nguyên tắc này nhằm thúc đẩy tích cực tham gia và tương tác dân chủ trong đời sống chính trị. Bình đẳng trong bầu cử là một khía cạnh cơ bản của các xã hội dân chủ, đảm bảo rằng lá phiếu của mỗi cá nhân có trọng lượng như nhau và mọi công dân đều có cơ hội bình đẳng để tham gia vào quá trình chính trị. Phần lớn các quốc gia Châu Phi đã thiết lập các quy định pháp lý đảm bảo quyền bầu cử bình đẳng cho mọi công dân. Họ nhấn mạnh quyền bầu cử phổ thông, nghĩa là tất cả công dân đủ điều kiện, bất kể chủng tộc, giới tính, dân tộc hoặc tình trạng kinh tế - xã hội, đều có quyền bỏ phiếu, nỗ lực duy trì nguyên tắc bình đẳng trong bầu cử các quy định pháp lý vì vậy thường cũng đảm bảo nguyên tắc độc lập và không phân biệt trong quá trình bầu cử. Điều này bao gồm việc đảm bảo rằng mọi người có quyền tham gia bầu cử mà không bị ảnh hưởng bởi giới tính, dân tộc, tôn giáo hoặc tình trạng kinh tế, qua đó, tạo cơ hội cho người dân tham gia bỏ phiếu về các vấn đề quan trọng hoặc thậm chí tham gia vào quá trình thảo luận và đưa ra quyết định.

*Nguyên tắc thứ tư là về tổ chức và quản lý bầu cử.* Khung pháp lý cũng quy định về cách tổ chức và quản lý quá trình bầu cử. Việc này có thể bao gồm việc thành lập cơ quan bầu cử độc lập, quy trình đăng ký ứng cử viên, quy định về chi phí bầu cử và quy trình giải quyết tranh chấp. Đăng ký cử tri là một hình thức đảm bảo bình đẳng trong bỏ phiếu bắt đầu với quy trình đăng ký cử tri thích hợp. Các quốc gia Châu Phi tạo điều kiện đăng ký cho tất cả các công dân đủ

điều kiện, đặc biệt là những người dân bị thiệt thòi. Tuy nhiên, những thách thức như không đủ nguồn lực, địa điểm xa xôi và thiếu nhận thức có thể dẫn đến sự chênh lệch về tỷ lệ đăng ký cử tri trên thực tế.

Tóm lại, quyền bầu cử tại Châu Phi không chỉ là việc bỏ phiếu mà còn là một nguyên tắc cơ bản của dân chủ, được thể hiện qua khung pháp lý. Các quy định này không chỉ xác định quyền và trách nhiệm của người dân mà còn đảm bảo tính minh bạch, công bằng và tích cực tham gia trong quá trình quyết định chính trị. Trong tương lai, việc xem xét và cải tiến các quy định pháp lý liên quan đến quyền bầu cử là cần thiết để đảm bảo tính công bằng và hiệu quả của quá trình bầu cử tại Châu Phi, hướng tới các tiêu chuẩn khắt khe nhất của thực hành dân chủ như được cung cấp thông tin, không bị ép buộc và hiệu quả trong việc bỏ phiếu, nghĩa là không có bạo lực bầu cử, các đảng đưa ra những lựa chọn có ý nghĩa, phương tiện truyền thông độc lập và hoạt động tốt, cai trị thông qua luật pháp, tòa án tự trị và bảo vệ quyền của thiểu số.

Nhiều quốc gia ở Châu Phi đã thực hiện các biện pháp để đảm bảo quyền bình đẳng trong quá trình bầu cử, bao gồm việc ngăn chặn các hạn chế về giới, tôn giáo và tộc người. Quyền tự do bầu cử cũng được ghi nhận trong Hiến pháp và luật của một số quốc gia.

Ở Cộng hòa Nam Phi, những quy định pháp lý về quyền bầu cử ở Quốc gia Nam Phi được thể hiện tại Hiến pháp nước cộng hòa Nam Phi năm 1996. Theo Hiến pháp, các quyền chính trị quy định như sau: (1) Mọi công dân đều có quyền tự do lựa chọn về chính trị, trong đó bao gồm các quyền: Lập ra một đảng chính trị, tham gia vào các hoạt động, hoặc tuyển dụng các thành viên cho một đảng chính trị, và vận động cho một đảng chính trị hoặc cho một lý tưởng chính trị. (2) Mọi công dân có quyền tham gia các cuộc tuyển cử tự do, công bằng và định kỳ để bầu ra bất kỳ cơ quan lập pháp nào được quy định trong Hiến pháp. (3) Mọi công dân thành niên có quyền: Bầu cử trong các cuộc tuyển cử bầu ra bất kỳ cơ quan lập pháp nào được quy định trong Hiến pháp, và được giữ bí mật người mình bầu; và ứng cử và giữ chức vụ trong các cơ quan công quyền nếu được bầu chọn. Cũng như nhiều quốc gia khác, Nam

Phi cũng thực hiện bầu cử cấp địa phương, thông qua việc tổ chức bầu cử chính quyền ở 278 thành phố. Các cuộc bầu cử địa phương ở Nam Phi thường thu hút nhiều sự quan tâm hơn cả kỳ bầu cử quốc gia vì nó là cơ sở đưa ra những dự đoán khá chính xác cho cuộc bầu cử quốc gia. Quyền bầu cử được quy định trong Luật bầu cử ngày 01 tháng 11 năm 1991 của Quốc hội Angola, như: Cử tri phải đủ 18 tuổi trở lên là quốc tịch Angola, không có thủ tục phá sản chưa xong, không có tiền án hình sự, không có hai quốc tịch và làm chủ được hành vi dân sự (không bị mất trí nhớ); được quyền tự do bỏ phiếu cho đảng phải mình yêu thích□

Ở Cộng hòa Dân chủ Nhân dân Algeri, Cương lĩnh Tripoli, được coi là Hiến pháp Algerie khi chiến thắng chiến tranh giải phóng độc lập khỏi Pháp năm 1962. Sau khủng hoảng chính trị, Hiến pháp mới 1963 được thông qua bởi một cuộc trưng cầu dân ý. Hiến pháp này sau đó lại bị đình chỉ bởi cuộc đảo chính quân sự năm 1965. Sau nhiều năm cầm quyền dưới sự lãnh đạo của Hội đồng Cách mạng, Tổng thống Houari Boumédi- enne đã ban hành hiến pháp thứ hai vào năm 1976, sửa đổi vào các năm 1988, 1989, 1996, 2008 trong đó nhấn mạnh tầm quan trọng của chủ nghĩa xã hội và chính thức khôi phục các thể chế chính trị và ưu tiên việc thành lập quân đội.

Ở Nigeria, Quy định về đặc trưng của liên bang (Federal Character Principle) được thể hiện trong Phần II, Mục 14 của Hiến pháp Nigeria năm 1999. Quy định này yêu cầu đảm bảo phân bổ quyền lực, nguồn lực, vị trí và cơ hội ngang nhau cho các đối tượng, thích ứng với mức độ đa dạng về dân tộc và vùng miền trong cơ cấu quản lý cũng như trong việc lựa chọn ứng cử viên ở Nigeria. Ủy ban Bầu cử Quốc gia (INEC) và Bộ Luật Bầu cử INEC là cơ quan chịu trách nhiệm tổ chức và quản lý các cuộc bầu cử ở Nigeria. INEC hoạt động dưới sự hướng dẫn của Bộ Luật Bầu cử (Electoral Act), trong đó quy định chi tiết về quy trình bầu cử, tổ chức, quảng cáo chiến dịch và xử lý các tranh chấp liên quan đến bầu cử ở quốc gia này.

### **2. Thực tiễn thực hiện quyền bầu cử của người dân ở các quốc gia Châu Phi hiện nay**

Năm 2023 được gọi là □ năm bầu cử Châu Phi□

khi có tới 17/54 quốc gia châu lục này sẽ bầu cử tổng thống, thủ tướng hoặc cơ quan lập pháp quốc gia. Truyền thông Châu Phi nhận định, các cuộc bầu cử sắp tới ở Algeria, Ai Cập, Ethiopia, Congo, Libya, Madagascar, Nigeria, Nam Phi và Zimbabwe có nguy cơ trở thành điểm nóng bất ổn dân sự trong năm nay. Diễn biến chính trường các quốc gia Châu Phi trong các cuộc bầu cử chính là minh chứng sinh động cho thực tiễn thực hiện quyền bầu cử ở các quốc gia thuộc khu vực này.

Ở Cộng hòa Nam Phi, việc thực thi quyền bầu cử được thể hiện qua các kỳ bầu cử, lần đầu tiên là ngày 27/4/1994, hơn 19 triệu cử tri Nam Phi được thực hiện quyền cử tri của mình, bầu ra chính quyền do Đảng Đại hội dân tộc Phi (ANC) của Tổng thống Nenzon Mandêla (Nelson Mandela) lãnh đạo, chấm dứt chế độ phân biệt chủng tộc Apartheid tại quốc gia Châu Phi này. Đến nay đã qua 06 lần tổng tuyển cử, lần gần nhất vào năm 2019, cử tri Nam Phi đã đi bỏ phiếu để bầu Tổng thống, Quốc hội và chính quyền cấp tỉnh. Đây là cuộc tổng tuyển cử lần thứ 6 ở nước này kể từ cuộc tổng tuyển cử đầu tiên vào năm 1994. Các điểm bỏ phiếu trên khắp cả nước đã được mở cửa từ 7 giờ sáng ngày 8/5 và đóng cửa vào 21 giờ cùng ngày. Có khoảng 26 triệu người trong tổng số 57 triệu người dân Nam Phi có đủ điều kiện để tham gia bỏ phiếu tại hơn 22.900 điểm bỏ phiếu trên cả nước; Cuộc tổng tuyển cử của Nam Phi diễn ra trong bối cảnh nước này đang phải đối mặt với tình trạng tham nhũng và nạn thất nghiệp. Việc người dân Nam Phi được tham gia, giám sát trong các kỳ bầu cử đã thể hiện được các quyền bầu cử của nhân dân; tuy nhiên việc thực hiện các quyền bầu cử chưa được thể hiện tuyệt đối, còn có nhiều hạn chế do đặc thù chính trị đa sắc tộc.

Ở Nam Phi, thoát khỏi Apartheid không đồng nghĩa với việc thoát khỏi nhóm độc tài. Khi cân nhắc về một hiến pháp dân chủ, Nam Phi đã giải quyết vấn đề quyền công dân của đa số người dân bị từ chối. Nhưng nó không giải quyết được triệt để sự thống trị về kinh tế - xã hội của một nhóm thiểu số. Năm 1994, Nam Phi còn đang bị kiểm soát bởi một nhóm độc tài người da trắng. Nền dân chủ mở rộng cơ hội cho một số thành viên người da đen nhưng bản chất độc tài vẫn còn đó: nền kinh tế và những

thiết chế xã hội khác vẫn nhằm phục vụ cho thiểu số, chỉ khác là không còn rào cản về chủng tộc. Cuộc sống người dân về cơ bản không mấy được cải thiện, họ nhận thấy được các chính sách của Nhà nước đa phần vẫn chỉ nhằm phục vụ các nhóm đặc quyền - mà đa số là người da trắng. Xã hội Nam Phi vẫn bị chia rẽ giữa phe bảo thủ và phe cấp tiến. Phe bảo thủ đã có cả người da đen lẫn người da trắng, nhưng phe cấp tiến hầu như chỉ gồm người da đen. Phe bảo thủ quan tâm đến sức khỏe của nền kinh tế và kiểm soát chính phủ, còn phe cấp tiến bị chi phối bởi các chính trị gia ủng hộ việc phân phát phúc lợi cho những người thiệt thòi bởi sự cạnh tranh khốc liệt của thị trường. Sự chia rẽ xảy ra ngay trong nội bộ ANC, nơi các phe phái trung thành với hai đường hướng chính trị cạnh tranh lẫn nhau. Sự hỗ trợ của ANC ở các thành phố chủ yếu là cho tầng lớp da đen trung lưu đang gia tăng thông qua các chương trình bảo trợ hiện đang bị xem là nguyên nhân chỉ tạo thêm tham nhũng ở Nam Phi. Nhiều người thuộc tầng lớp trung lưu da đen cũng cảm thấy họ không được bình đẳng với các thành viên còn lại của phe bảo thủ, khi họ được hưởng những cơ hội mà các thế hệ người da đen đi trước bị chối bỏ nhưng vẫn gặp phải định kiến chủng tộc. Có một khoảng cách ngày càng lớn giữa phe bảo thủ và phe cấp tiến, giữa xu hướng chính trị của vùng trung tâm đô thị, vùng ngoại vi và vùng nông thôn ở Nam Phi. Nhìn chung, ở Nam Phi, việc áp dụng thực thi quyền bầu cử thực tế và đối chứng với các quy định pháp lý về quyền bầu cử cũng đã thể hiện được sự thống nhất, hoàn thiện, thể hiện được sự dân chủ, lựa chọn được cách thức xây dựng các cơ quan lập pháp, hành pháp, tư pháp một cách độc lập góp phần xây dựng được bộ máy nhà nước mà có khả năng lựa chọn được các kế hoạch, chính sách phát triển đất nước phù hợp.

Tại Cộng hòa Algeria, ngày 12/6/2021 hơn 24 triệu cử tri bắt đầu đi bỏ phiếu bầu Quốc hội nhân dân (APN) nhiệm kỳ 5 năm. Cuộc bầu cử được kỳ vọng góp phần ổn định và khôi phục sự phát triển năng động của kinh tế - xã hội của quốc gia Bắc Phi này. Có hơn 22.000 ứng cử viên, trong đó hơn một nửa là ứng cử viên độc lập, tham gia tranh cử. Theo số liệu của Cơ quan Bầu cử quốc gia độc lập (ANIE), trong số các ứng cử viên có hơn 13.000 ứng cử viên

trẻ tuổi, trong đó có 74% là trình độ đại học. Số lượng phụ nữ tham gia ứng cử là 8.305 người. Những con số này đã góp phần phản ánh những kết quả tích cực trong thực tiễn thực hiện quyền bầu cử ở quốc gia Châu Phi này.

Tại Rwanda, gần 30 năm sau thảm họa diệt chủng vào năm 1994, nền chính trị Rwanda được cho là gần như đồng nghĩa với Paul Kagame - Vị Tổng thống chỉ huy Mặt trận yêu nước Rwanda - phong trào đàm phán ngừng bắn, mở đường cho việc kết thúc chuỗi thảm sát hơn 800.000 người ở nước này. Trong suốt 15 năm từ 2001 đến 2015, bất chấp những biến động của thế giới, Rwanda vẫn duy trì được tốc độ tăng trưởng GDP bình quân là 8% và được cho là nơi có môi trường kinh doanh thuận lợi thứ 2 ở khu vực cận sa mạc Sahara, chỉ sau thiên đường thuế Mauritius. Nước này cũng có tỉ lệ nữ giới trong quốc hội cao nhất trong các nước, với 64% thành viên Hạ viện là phụ nữ. Tháng 12/2015, với 98% người dân ủng hộ, Rwanda đã sửa đổi giới hạn về nhiệm kỳ của tổng thống trong Hiến pháp, mở đường cho ông Kagame tiếp tục ra tranh cử nhiệm kỳ thứ 3 và có thể tiếp tục lãnh đạo đất nước đến năm 2034. Mặc dù cũng có một số ý kiến cho rằng tiến trình bầu cử này thiếu dân chủ, khiến Rwanda thiếu đi các tiếng nói đối lập nhưng không thể phủ nhận quốc gia này đã có những nỗ lực đáng kể để hiện thực hóa các quyền bầu cử trong Hiến pháp.

Kenya được coi là một trong những đất nước đáng nhắc đến nhất khi nói về bầu cử tại Châu Phi bởi vào năm 2007, cái chết của rất nhiều người dân trước trong và sau bầu cử đã trở thành nỗi ám ảnh đối với quốc gia này. Nhiều cuộc đụng độ nổ ra đã khiến khoảng 1.200 người thiệt mạng, hơn nửa triệu người Kenya phải rời khỏi đất nước do bên thua không chấp nhận kết quả bầu cử, cộng thêm việc có □ tiền sử □ gian lận bầu cử, đất nước sở hữu nền kinh tế hàng đầu của khu vực Đông Phi luôn trở thành mối quan tâm lớn khi bước vào Tổng tuyển cử các năm sau đó. Năm 2017, việc chuẩn bị cho cuộc bầu cử cũng đã không mấy suôn sẻ khi một loạt các cuộc biểu tình do phe đối lập lãnh đạo nhằm phản đối Ủy ban bầu cử quốc gia đã nổ ra, dẫn đến cái chết của một số người trong các cuộc đụng độ với lực lượng an ninh. Trước sự phản đối của người dân, các thành

viên của Ủy ban bầu cử độc lập tháng 8/2016 đã đồng ý từ chức và Kenya phải chọn ra ủy ban bầu cử mới trước khi cuộc bỏ phiếu được tiến hành. Cuộc bầu cử diễn ra trong bối cảnh tham nhũng và mất an ninh vẫn là những vấn đề nhức nhối ở Kenya. Năm 2022, Tổng tuyển cử lại diễn ra với hàng loạt các cuộc bạo động, các cuộc biểu tình bạo lực nổ ra liên tục.

Ở Cameroon, theo Hiến pháp sửa đổi năm 2008, Tổng thống được bầu qua phổ thông đầu phiếu với nhiệm kỳ 7 năm và được tranh cử không giới hạn nhiệm kỳ. Ngày 9/10/2011, Cameroon đã bắt đầu tiến hành bầu cử tổng thống trên cả nước và hơn 79 điểm bỏ phiếu ở nước ngoài dành cho 25.000 cử tri đăng ký bỏ phiếu ở nước ngoài. Đây là lần đầu tiên Cameroon tổ chức bỏ phiếu cho công dân ở nước ngoài. Cuộc bầu cử Tổng thống Cameroon diễn ra ngày 7/10/2018, đã có ít nhất 2 người thuộc nhóm ủng hộ ly khai trong cộng đồng nói tiếng Anh bị thiệt mạng khi những người này cố gắng phá hoại cuộc bầu cử. Xung đột giữa lực lượng chính phủ và các nhóm ủng hộ ly khai đã khiến hàng chục người tại 2 tỉnh này thiệt mạng trong khi hàng nghìn người khác đã phải bỏ đi lánh nạn tại quốc gia láng giềng Nigeria. Để có thể tiến hành cuộc tổng tuyển cử, thời gian qua, Cameroon đã nỗ lực đàm phán, nhằm khôi phục hòa bình tại các khu vực bất ổn. Cuối tháng 7/2019, Liên minh Châu Phi (AU) bày tỏ hoan nghênh các sáng kiến của quốc gia Trung Phi và các bên liên quan tại Cameroon, nhằm giải quyết bất đồng thông qua đối thoại. AU khuyến khích các bên tham gia sáng kiến với tinh thần thỏa hiệp, vì mục tiêu đạt được giải pháp chính trị và ưu tiên lợi ích của Cameroon. AU cũng khẳng định lại sự ủng hộ đối với bất kỳ sáng kiến nào hướng tới hòa bình, ổn định và hòa giải dân tộc ở Cameroon. Xung đột chưa được đẩy lùi, một bộ phận ly khai vẫn thể hiện sự bất mãn đối với chính quyền trung ương, đó là những vấn đề phức tạp đe dọa hòa bình tại Cameroon.

Tại Nigeria, các cuộc bầu cử cũng thường xuyên bị đánh dấu bởi bạo lực và hành vi côn đồ. Ủy ban Bầu cử Quốc gia Độc lập (INEC), cơ quan chịu trách nhiệm tiến hành bầu cử, đã không thực hiện được nhiệm vụ của mình một cách hiệu quả do phụ thuộc vào cơ quan hành pháp của chính phủ. Tuy nhiên,

cũng cần nhấn mạnh rằng không phải tất cả các quốc gia Châu Phi đều gặp phải những vấn đề trên. Có những quốc gia đã tiến bộ đáng kể trong việc đảm bảo quyền bầu cử của người dân.

### 3. Một số nhận xét về tiến trình đảm bảo quyền bầu cử của người dân Châu Phi hiện nay

Nghiên cứu về các quy định pháp lý về quyền bầu cử cũng như việc thực hiện các quyền này của người dân ở Châu Phi, có thể thấy, tuy các quy định pháp lý có thể tồn tại ở những mức độ khác nhau, nhưng thực tế thực hiện quyền bầu cử ở Châu Phi có thể phức tạp và thay đổi. Một số vấn đề thường gặp bao gồm: thiếu minh bạch; các thách thức về hòa bình và an ninh; khả năng tham gia của tất cả người dân; thách thức về việc thực hiện quyền bình đẳng. Một số quốc gia gặp khó khăn trong việc đảm bảo minh bạch trong quá trình bầu cử. Các vấn đề về gian lận bầu cử, hành vi phi pháp và thậm chí tham nhũng có thể ảnh hưởng đến tính minh bạch của quá trình bầu cử. Một số quốc gia lại phải đối mặt với các thách thức về hòa bình và an ninh, điều này có thể ảnh hưởng đến khả năng tổ chức bầu cử tự do và công bằng. Mặc dù có quy định về quyền tham gia bầu cử, nhưng không phải lúc nào, tất cả người dân đều có khả năng tham gia do những vấn đề như nghèo đói, giáo dục kém, hay vùng sâu vùng xa. Bên cạnh đó, một số quốc gia vẫn phải đối mặt với những thách thức về phân biệt chủng tộc, dân tộc, và giới tính trong quá trình bầu cử. Trên thực tế, thực hiện quyền bầu cử ở Châu Phi có tính phức tạp và biến đổi theo thời gian và theo từng quốc gia. Các vấn đề như minh bạch, an ninh, cơ hội tham gia và bình đẳng vẫn đang được các quốc gia trong khu vực nỗ lực cải thiện để thúc đẩy quyền dân chủ và quyền bầu cử.

Do đó, có thể thấy, Châu Phi dù ở cấp độ châu lục hay ở từng quốc gia đều đã có những nỗ lực rất đáng kể trong việc thể chế hóa quyền bầu cử, tạo cơ sở pháp lý để thực hiện quyền này cho người dân. Nhận thức về dân chủ và dân chủ trong bầu cử ở Châu Phi được thống nhất ở những quan điểm chính sau đây: (1) Các cuộc bầu cử dân chủ là cơ sở cho quyền lực của bất kỳ chính phủ đại diện nào; (2) Các cuộc bầu cử định kỳ là một yếu tố then chốt của quá trình dân chủ hóa và do đó, là cơ sở quan trọng cho

quản trị tốt, pháp quyền, duy trì và thúc đẩy hòa bình, an ninh, ổn định và phát triển; (3) Tổ chức bầu cử dân chủ là một khía cạnh quan trọng trong việc ngăn ngừa, quản lý và giải quyết xung đột; (4). Bầu cử phải được tiến hành dân chủ: tự do và công bằng; hiến pháp dân chủ và các công cụ pháp lý hỗ trợ; hệ thống tam quyền phân lập đặc biệt đảm bảo sự độc lập của cơ quan tư pháp; tiến hành theo định kỳ, như được quy định trong Hiến pháp quốc gia; các tổ chức bầu cử có thẩm quyền và có trách nhiệm giải trình toàn diện, công bằng với đội ngũ nhân viên được đào tạo bài bản và được trang bị đầy đủ các nguồn lực.

Tuy nhiên, từ pháp lý đến việc hiện thực hóa các quyền này của người dân là một quá trình dài và cần rất nhiều điều kiện, từ sự quyết tâm chính trị của giới chức cầm quyền đến nhận thức và ý thức chính trị của cử tri, bối cảnh kinh tế - xã hội, trình độ dân trí, nạn tham nhũng còn phổ biến và âm mưu can thiệp của các nước. Dù những nỗ lực đã mang đến những kết quả rất đáng kể nhưng Châu Phi còn đang đối diện với rất nhiều thách thức để đảm bảo hiện thực hóa quyền bầu cử của người dân, thúc đẩy các giá trị dân chủ và văn minh chính trị đòi hỏi giới cầm quyền các quốc gia châu Phi phải nhận thức đầy đủ và chủ động tìm kiếm các giải pháp hữu hiệu để ứng phó và vượt qua trong tiến trình dân chủ hóa ở từng quốc gia cũng như cả khu vực./.

#### TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Dự báo thế giới 2022, Bầu cử và xu hướng dân chủ tại Châu Phi, [https://www.vietnamplus.vn/du-bao-the-gioi-2022-bau-cu-va-xu-huong-dan-chu-tai-chau-phi-post768797.vnp#google\\_vignette](https://www.vietnamplus.vn/du-bao-the-gioi-2022-bau-cu-va-xu-huong-dan-chu-tai-chau-phi-post768797.vnp#google_vignette).
2. Văn Khanh, Thế Hiệp, Làn sóng đảo chính tại Châu Phi □ nguyên nhân và những hệ lụy, Tạp chí Quốc phòng Toàn dân, <http://m.tapchiquocphong.vn/vi/quoc-phong-quan-su-nuoc-ngoai/lan-song-dao-chinh-tai-chau-phi-nguyen-nhan-va-nhung-he-ly-21057.html>, đăng ngày 13/11/2023, truy cập ngày 10/4/2024.
3. Lê Kim Sa, Kiều Thanh Nga, Thế kỉ Châu Phi, sự thán kì mới của thế giới, Tạp chí Cộng sản điện tử, <https://www.tapchicongsan.org.vn/web/guest/the-gioi-van-de-su-kien-/2018/825248/the-ky-chau-phi-su-than-ky-moi-cua-the-gioi>, đăng ngày 9/4/2022, truy cập ngày 8/9/2023.
4. Một số cuộc bầu cử quan trọng trong năm 2023, <https://www.24h.com.vn/tin-tuc-quoc-te/mot-so-cuoc-bau-cu-quan-trong-trong-nam-2023-c415a1429444.html>, đăng ngày 02/1/2023, truy cập ngày 10/4/2024